

STOWARZYSZENIA

DEFINICJA I CECHY STOWARZYSZENIA

Stowarzyszenie - organizacja społeczna (zrzeszenie) powoływana przez grupę osób mających wspólne cele lub zainteresowania. Specjalnymi odmianami stowarzyszeń, oddzielnie skodyfikowanymi i mającymi specjalne cele, są w Polsce partie polityczne, komitety wyborcze, związki wyznaniowe, organizacje pracodawców, związki zawodowe, cechy rzemieślnicze. Cechą wspólną wszystkich tych organizacji jest działalność niezarobkowa. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na pracy społecznej członków; do prowadzenia spraw może zatrudniać pracowników.

Definicja wg Ustawy:

Stowarzyszenie jest dobrowolnym, trwałym i samorządnym zrzeszeniem o celach niezarobkowych, które samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności, opierając ją na pracy społecznej członków.

Stowarzyszenie (potocznie *stowarzyszenie rejestrowe*) posiada osobowość prawną, może zakładać terenowe jednostki organizacyjne, łączyć się w związki stowarzyszeń, przyjmować w poczet swych członków osoby prawne oraz korzystać z ofiarności publicznej i przyjmować dotacje od organów władzy państwowej i innych instytucji.

Dobrowolność stowarzyszenia polega na swobodzie tworzenia stowarzyszeń, dobrowolności przystąpienia do istniejącego stowarzyszenia oraz na nieograniczonej swobodzie wystąpienia ze stowarzyszenia.

Trwałość stowarzyszenia oznacza, że istnieje ono niezależnie od konkretnego składu swoich członków (pod warunkiem, że jest ich ponad 15).

Niezarobkowy cel stowarzyszenia oznacza, że celem stowarzyszenia nie może być prowadzenie działalności gospodarczej i osiąganie zysków ani przysporzenie korzyści majątkowych członkom stowarzyszenia.

AKTY REGULUJĄCE STOWARZYSZENIA

- **Konstytucja** - Najwyższym aktem prawnym regulującym istnienie stowarzyszeń w Polsce jest Konstytucja z 2 kwietnia 1997 r., która w artykule dwunastym stanowi, iż „*Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji*”.

- **Ustawa o stowarzyszeniach** - Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę stowarzyszeń, ich zakładania i funkcjonowania jest ustawa z dnia **7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach**, tekst jednolity: (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855)

TWORZENIE STOWARZYSZEŃ

Osoby w liczbie co najmniej piętnastu, pragnące założyć stowarzyszenie, uchwalają statut stowarzyszenia i wybierają komitet założycielski (art. 9 PrStow). Statut powinien zawierać co najmniej postanowienia wymienione w art. 10 PrStow, co nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu w nim dodatkowych kwestii przez członków. Komitet założycielski zobowiązany jest do złożenia do sądu rejestrowego wniosku o rejestrację wraz ze statutem, listą założycieli, zawierającą imiona i nazwiska, datę i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania oraz własnoręczne podpisy założycieli, protokół z wyboru komitetu założycielskiego, a także informację o adresie tymczasowej siedziby stowarzyszenia (art. 12 PrStow). Co istotne, komitet założycielski nie jest organem stowarzyszenia. Ma on doprowadzić do powstania stowarzyszenia i przestaje istnieć po jego utworzeniu. Nie oznacza to, że

osoby go tworzące nie mogą później należeć do organu stowarzyszenia, na przykład zarządu.

Stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może rozpocząć działalność z chwilą wpisania do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego. Tego rodzaju wpis jest wolny od opłat sądowych.

ORGANY STOWARZYSZENIA

Zgodnie z art. 11 PrStow, stowarzyszenie zobowiązane jest posiadać **trzy organy**:

- **walne zgromadzenie** - zebranie członków stowarzyszenia;
- **zarząd**;
- **organ kontroli wewnętrznej**;
- ponadto statut stowarzyszenia może przewidywać inne, fakultatywne organy.

KOMPETENCJE:

WALNE ZGROMADZENIE - Najwyższą władzą stowarzyszenia jest walne zgromadzenie członków. Do jego kompetencji należy podejmowanie uchwał w sprawach, w których statut nie określa właściwości władz stowarzyszenia. Warto zwrócić uwagę, że jeżeli liczba członków stowarzyszenia przekroczy określoną w statucie liczbę, walne zebranie członków może być zastąpione przez zebranie delegatów (art. 11 ust 1 i 2 PrStow). Walne zgromadzenie członków podejmuje decyzje w formie uchwał. Regulacje dotyczące sposobu i częstotliwości odbywania zgromadzeń, quorum oraz większości wymaganej do podjęcia uchwały powinien określać statut.

ORGAN KONTROLI WEWNĘTRZNEJ - Ustawa nie zawiera postanowień dotyczących organu kontroli wewnętrznej. Należy zatem przyjąć, że również w tym przypadku zasady jego działania powinien określać statut. Co istotne, ustawodawca odrębnie reguluje nadzór nad stowarzyszeniem, dlatego kompetencje organu kontrolnego nie mogą być powiązane z możliwością stosowania sankcji wobec kontrolowanego – tym różni się kontrola od nadzoru. Uprawnieniem organu kontrolnego może być dla przykładu prawo dostępu do informacji, żądania przedłożenia określonych dokumentów czy opiniowanie sprawozdań.

ZARZĄD - Również w stosunku do zarządu ustawa nie zawiera szczegółowej regulacji. Należy jednak przyjąć, jak w przypadku innych osób prawnych, że jest on uprawniony do kierowania sprawami i reprezentowania stowarzyszenia na zewnątrz. Jeżeli stowarzyszenie nie posiada zarządu zdolnego do działań prawnych, sąd, na wniosek organu nadzorującego lub z własnej inicjatywy, ustanawia dla niego kuratora (art. 30 ust 1 PrStow). Trzeba także pamiętać, że zarząd w stowarzyszeniu nie korzysta z domniemania kompetencji – przysługuje ono, zgodnie z wcześniej podanym przepisem, walnemu zgromadzeniu członków.

ROZWIĄZANIE I LIKWIDACJA STOWARZYSZENIA

Zgodnie z art. 36 PrStow rozwiązanie stowarzyszenia może nastąpić na podstawie **własnej uchwały** lub przez **sąd**. W pierwszym przypadku likwidatorami stowarzyszenia są członkowie jego zarządu, jeżeli statut, lub, w razie braku odpowiednich postanowień statutu, uchwała walnego zebrania członków (zebrania delegatów) tego stowarzyszenia nie stanowi inaczej. W drugim natomiast, likwidatora wyznacza sąd. Obowiązkiem likwidatora jest przeprowadzenie likwidacji w możliwie najkrótszym czasie, w sposób zabezpieczający majątek likwidowanego stowarzyszenia przed nieuzasadnionym uszczupleniem, a po jej zakończeniu zgłoszenie sądowi wniosku o wykreślenie stowarzyszenia z Krajowego Rejestru Sądowego (art. 37 ust. 1 i ust. 2 pkt 3). Majątek zlikwidowanego stowarzyszenia przeznaczony jest na cel określony w statucie lub w uchwale walnego zebrania członków

(zebrania delegatów) o likwidacji stowarzyszenia. W razie braku postanowienia statutu lub uchwały w tej sprawie, sąd orzeka o przeznaczeniu majątku na określony cel społeczny (art. 38 PrStow).

NADZÓR NAD STOWARZYSZENIAMI

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach precyzyjnie reguluje kwestię sprawowania nadzoru nad stowarzyszeniami działającymi na terenie RP. Art. 8 ust. 5 Ustawy przewiduje, że nadzór nad działalnością stowarzyszeń należy do:

1. **wojewody właściwego** ze względu na siedzibę stowarzyszenia - w zakresie nadzoru nad działalnością stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego,
2. **starosty właściwego** ze względu na siedzibę stowarzyszenia - w zakresie nadzoru nad innymi niż wymienione w pkt. 1 stowarzyszeniami. Powołany wyżej przepis nie narusza uprawnień prokuratora wynikających z innych ustaw.

Z powyższego wynika zatem jednoznacznie, iż w przypadku stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego organem nadzorującym będzie wojewoda, którego właściwość związana jest z siedzibą stowarzyszenia, w przypadku zaś innego rodzaju stowarzyszeń organem nadzorującym będzie zawsze starosta właściwy ze względu na siedzibę tego stowarzyszenia.

STOWARZYSZENIE REJESTROWE A STOWARZYSZENIE ZWYKŁE – RÓŻNICE:

Stowarzyszenie rejestrowe	Stowarzyszenie zwykłe
Ma osobowość prawną	NIE ma osobowości prawnej
Liczba członków założycielskich co najmniej 15	Liczba członków założycielskich co najmniej 3
Posiada STATUT	Posiada REGULAMIN
KRS – musi być wpis	Pisemna informacja do organu nadzorującego np. wojewody
Może powoływać terenowe jednostki organizacyjne	NIE Może powoływać terenowe jednostki organizacyjne
Może łączyć się w związki stowarzyszeń	NIE może łączyć się w związki stowarzyszeń
Może zrzeszać osoby prawne	NIE może zrzeszać osób prawnych
Może prowadzić działalność gospodarczą, jeżeli jest to zawarte w statucie	NIE może prowadzić działalności gospodarczej
Szeroka lista składek majątkowych: dofinansowania, dotacje, ofiarność publiczna, spadki, darowizny i zapisy	Składki członkowskie
Komitet założycielski	Brak komitetu założycielskiego

STATUT STOWARZYSZENIA

STATUT musi zawierać takie podstawowe informacje o stowarzyszeniu, jak:

1. **Nazwę** (odróżniająca dane stowarzyszenie od innych organizacji, instytucji itp.),
2. **Teren** działania i siedzibę,
3. **Cele** i sposoby ich realizacji,
4. **Sposób** nabycia członkostwa (przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członków),

5. **Władze** stowarzyszenia, sposób ich wyboru, kompetencje (w tym zasady działania: Walnego Zebrania Członków, Zarządu Stowarzyszenia, Komisji Rewizyjnej),
6. **Sposób** reprezentowania, zaciągania zobowiązań majątkowych, warunki ważności uchwał,
7. **sposób** uzyskiwania środków finansowych i płacenia składek członkowskich,
8. **Zasady** wprowadzania zmian w statucie,
9. **Sposób** rozwiązania się stowarzyszenia.

CZŁONKOSTWO

PEŁNOLETNI - Prawo tworzenia stowarzyszeń przysługuje obywatelom polskim mającym pełną zdolność do czynności prawnych, (czyli osoby pełnoletnie) i niepozbawionym praw publicznych.

MAŁOLETNI 16 – 18 LAT - Natomiast małoletni w wieku od 16 do 18 lat, którzy mają ograniczoną zdolność do czynności prawnych, mogą należeć do stowarzyszeń i korzystać z czynnego i biernego prawa wyborczego, z tym, że w składzie zarządu stowarzyszenia większość muszą stanowić osoby o pełnej zdolności do czynności prawnych.

MAŁOLETNI PONIŻEJ 16 LAT - Małoletni poniżej 16 lat mogą, za zgodą przedstawicieli ustawowych, należeć do stowarzyszeń według zasad określonych w ich statutach, bez prawa udziału w głosowaniu na walnych zebraniach członków oraz bez korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego do władz stowarzyszenia. Jeżeli jednak jednostka organizacyjna stowarzyszenia zrzesza wyłącznie małoletnich, mogą oni wybierać i być wybierani do władz tej jednostki.